

Dr hab. Małgorzata Laskowska, prof. UKSW
Kierownik Katedry Teorii, Języka i Etyki Mediów
Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
e-mail: m.laskowska@uksw.edu.pl

Warszawa, dn. 7.07.2020

Recenzja rozprawy doktorskiej pt.

**UZALEŻNIENIE OD MEDIÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH
A DEPRESJA WŚRÓD MŁODZIEŻY NA PRZYKŁADZIE
PODKARPACKICH LICEALISTÓW**

przygotowanej przez mgr. Mariusza Surowca
w Kolegium Mediów i Komunikacji Społecznej
Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania
z siedzibą w Rzeszowie
pod kierunkiem
dr. hab. Marcina Szewczyka, prof. WSiIZ

.....

To, co w znaczący sposób może zmienić ludzkie losy to uzależnienie. W przypadku uzależnionych – szczególnie ludzi młodych – nie zawsze pochodzenie, zdobyte wykształcenie, doświadczenie, rodzina, poznani ludzi tak silnie wpływają na bieg życia, co właśnie – w sposób nieodwracalny niekiedy – uzależnienie. Spektrum konsekwencji uzależnienia jest bardzo szerokie: od zaniedbania życia codziennego, zawodowego, prywatnego (relacyjnego) aż po skrajne sytuacje, typu: choroby, niezdolność do życia czy nawet śmierć. W obszarze nauk o komunikacji społecznej i mediach zwracamy przede wszystkim uwagę na uzależnienie od mediów, internetu, w tym szczególnie mediów społecznościowych.

Równie bardzo ważnym tematem jest depresja, coraz częściej wiązana z mediami, coraz częściej powodowana nadmierną komunikacją medialnie zapośredniczoną. To bardzo ważne, iż w naszej dyscyplinie naukowej podejmowany jest temat depresji w kontekście użytkowania mediów. Problematyka uzależnienia – czegokolwiek ono dotyczy – oraz depresji jest zawsze aktualna – szczególnie obecnie, w obliczu światowego wyzwania pandemii koronawirusa, podczas której z jeszcze większą intensywnością korzystamy z mediów, a z mniejszą komunikujemy się bezpośrednio z innymi. W dobie ogromnego znaczenia mediów, rozwoju form komunikowania się, niejako zatem lekarzami – teoretykami, ale i praktykami – w tym temacie stają się niewątpliwie także badacze nauk o komunikacji społecznej i mediach, określając naukowo skalę uzależnienia od mediów oraz objawy depresji wynikającej z tego i proponując konkretne rozwiązania, formy edukacji w tym zakresie.

Z wielkim zatem uznaniem należy przyjąć temat podjęty w rozprawie doktorskiej zatytułowanej: „Uzależnienie od mediów społecznościowych a depresja wśród młodzieży na przykładzie podkarpackich licealistów” przygotowanej przez p. mgra Mariusza Surowca pod kierunkiem dr. hab. Marcina Szewczyka, prof. WSiLiZ.

Ogólna prezentacja rozprawy

Niniejsza rozprawa doktorska liczy 262 strony. Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu tabel, rysunków, schematów, wykresów i streszczenia (w języku polskim i angielskim).

W rozdziale pierwszym odniesiono się do mediów społecznościowych, ich roli we współczesnym świecie, zwracając tu szczególną uwagę na terminologię, historię mediów społecznościowych, ich funkcje, charakterystykę Facebooka, Twittera, Instagrama, Snapchata, TikToka, w dalszej kolejności: typy użytkowników oraz motywy korzystania z mediów społecznościowych.

W rozdziale drugim opisano media społecznościowe w życiu współczesnej młodzieży, zwracając tu szczególną uwagę na czas spędzany przez młodzież w mediach społecznościowych, pozytywne aspekty korzystania z nich, a także zagrożenia oraz uzależnienie od tychże środków komunikacji jako problemu współczesnej młodzieży. Pisząc o uzależnieniach od mediów społecznościowych, Autor odniósł się przede wszystkim do przyczyn tego rodzaju uzależnienia, objawów oraz form i sposobów leczenia.

W rozdziale trzecim podjęto problem depresji wśród młodzieży, wyjaśniając najpierw czym jest depresja (jakie jest jej rozumienie, jak jest najczęściej definiowana), jakie są jej przyczyny, objawy i jak przebiega leczenie. Następnie przedstawiono skalę problemu depresji w Polsce i na świecie, specyfikę depresji młodzieży, etiologię zjawiska depresji wśród młodzieży oraz jej skutki. W niniejszym rozdziale odniesiono się również do psychoterapii młodzieży zmagającej się z problemem depresji.

W rozdziale czwartym media społecznościowe ukazano jako determinant depresji wśród młodzieży, przedstawiając najpierw specyfikę mediów społecznościowych w kontekście problemu depresji, następnie skalę problemu w świetle badań zagranicznych i polskich. Na końcu rozdziału odniesiono się do zagadnienia informacji udostępnianych na Facebooku jako wskaźnika stanu zdrowia psychicznego użytkownika.

W rozdziale piątym zaprezentowano badania własne przeprowadzone przez Autora recenzowanej dysertacji wśród uczniów ostatnich klas liceum w województwie podkarpackim. Prezentację otrzymanych danych poprzedzono szczegółowym opisem metodologicznym (podanie celu badawczego, przedmiotu badań, hipotez badawczych, zmiennych, wskaźników, metod, narzędzi i technik badawczych, scharakteryzowanie organizacji i przebiegu badań). Po przedstawionych wynikach badań zamieszczono wnioski końcowe.

Na końcu rozprawy doktorskiej zamieszczono zakończenie, zawierające kluczowe dla rozprawy wnioski, następnie bibliografię, spis tabel, rysunków, schematów, wykresów oraz streszczenie w języku polskim i angielskim.

Taki układ zaproponowany w niniejszej rozprawie jest zdecydowanie spójny, logiczny, metodologicznie poprawny.

Ocena merytoryczna i formalna rozprawy

„Przedmiotem rozważań niniejszej rozprawy – jak podaje Autor – uczyniono zagadnienie relacji pomiędzy uzależnieniem od mediów społecznościowych a zjawiskiem depresji wśród młodzieży” (s. 4), a celem zaprezentowanych tu badań było określenie powiązań uzależnienia od mediów społecznościowych u młodzieży licealnej z województwa podkarpackiego ze stanami, zaburzeniami depresyjnymi (s. 171-172). Te podstawowe założenia zostały w pracy zrealizowane, w wyniku czego otrzymujemy bardzo wartościowe studium teoretyczno-empiryczne w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach.

A zatem pod względem merytorycznym pracę tę niewątpliwie należy ocenić pozytywnie. W pierwszej kolejności ze względu na znaczenie badań empirycznych przeprowadzonych na potrzeby pracy: badania przeprowadzone wśród uczniów ostatnich klas liceum w województwie podkarpackim na temat wpływu uzależnienia od mediów społecznościowych na stany depresyjne u młodzieży. Przy okazji prowadzenia tych badań, uzyskano nową, aktualną wiedzę, m.in. na temat roli mediów społecznościowych w życiu młodzieży licealnej (s. 199-225). Badania te – mimo, iż posiadają pewne mankamenty – stanowią ważny przyczynek do dyskusji środowiskowej oraz prowadzenia dalszych badań. Mogą również posłużyć do wyznaczenia kierunku profilaktyki depresji wśród młodzieży oraz do ubogacenia zajęć z zakresu edukacji medialnej w szkołach (np. w ramach również lekcji wychowawczych) i na uczelniach na kierunkach pedagogicznych i dziennikarskich.

Następnie należy również zwrócić uwagę na wartość części teoretycznej recenzowanej rozprawy. Usystematyzowanie pojęcia mediów społecznościowych nadal nie należy do łatwych zadań. Trudno bowiem o wyczerpujące i w miarę całościowe ujęcie terminologii związanej z mediami społecznościowymi. Propozycja Autora przedstawiona na stronach 12-21 jest interesująca i zadowalająca, choć zawsze oczywiście można uwzględnić tu nowszą, bardziej aktualną, literaturę przynajmniej tę wydaną po 2016 roku¹. Niemniej jednak należy bardzo docenić część teoretyczną na temat rozumienia mediów społecznościowych, ich historii, funkcji, charakterystyki wybranych mediów społecznościowych, typów ich użytkowników oraz motywów korzystania z mediów społecznościowych (s. 12-57).

Dużą wartość merytoryczną ma również rozdział poświęcony mediom społecznościowym w życiu współczesnej młodzieży (s. 58-100). Co ważne, Autor – pisząc o znaczeniu mediów społecznościowych w życiu ludzi młodych – nie skupił się wyłącznie na negatywnych aspektach, ale również pozytywnych, ukazując znaczenie współczesnych medialnie zapośredniczonych form komunikowania. Cenne treści i aktualne znajdujemy m.in. w paragrafie niniejszego rozdziału na temat czasu spędzanego przez młodzież w mediach społecznościowych. W tej części pracy znajdujemy prezentację badań przeprowadzonych m.in. przez Pracownię Edukacyjnych Zastosowań Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych NASK na temat nastolatków 3.0 (s. 59-68). Przywołano tu również dane o autoprezentacji nastolatków w sieci z badań przeprowadzonych przez dr Karolinę Brylską oraz dr. hab. Tomasza Gackowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego (s. 71). W pracy Autor powołał się również na badania zagraniczne, m.in. Ivana K. Goldberga z USA i badaczy z Chin na temat powiązań samotności z uzależnieniem od gry komputerowej. Autor również zaprezentował wyniki badań o znaczeniu mediów społecznościowych w życiu młodzieży bengalskiej i filipińskiej.

---

¹ Np. L. Hjorth, S. Hinton, *Understanding Social Media*, New York: SAGE 2019; Y. A. Ahmed, M.N. Ahmad, N. Ahmad, N.H. Zakariaa, *Social media for knowledge-sharing: A systematic literature review*, "Telematics and Informatics" 37 (2019), s. 72-112.

W przypadku badań przeprowadzonych na potrzeby rozprawy wykorzystano tu metodę sondażu diagnostycznego oraz Inwentarz Depresji Becka (BDI). Badania są bardzo szczegółowo opisane, co jest niezwykle ważne na poziomie rozprawy doktorskiej. Są oczywiście pewne kwestie do uzupełnienia – trudno znaleźć w opisie badań liczbę badanych respondentów, nie zawsze precyzyjnie dane są opisane. Warto również kwestionariusz ankiety umieścić w aneksie. Poza tym prezentowanie badań innych badaczy w części badań własnych wprowadza niekiedy zamieszanie, przez co trudno odczytać, które to jest badania autorskie. Niemniej jednak – w ogólnej ocenie – należy część badawczą ocenić pozytywnie.

Mając na uwadze stronę formalną pracy, należy tu przede wszystkim podkreślić spójność i logiczność układu całej pracy. Tytuł dysertacji „Uzależnienie od mediów społecznościowych a depresja wśród młodzieży na przykładzie podkarpackich licealistów” jest w pełni adekwatny do jej zawartości. Pracę dobrze się czyta – Autor konsekwentnie i w sposób uporządkowany prowadzi czytelnika po poszczególnych podejmowanych tu zagadnieniach. Bardzo dobrze napisany jest wstęp (choć zyskałby jeszcze bardziej na poprzedzeniu go wprowadzeniem ogólnym w tematykę pracy – tuż przed pierwszym akapitem na temat przedmiotu badań – s. 4). Dużą wartość merytoryczną i poprawność formalną można zauważyć również w zakończeniu.

W bibliografii zaproponowano następujący podział: 1) Monografie, 2) Artykuły prasowe, 3) Źródła internetowe. Podział ten jest do przyjęcia, aczkolwiek nagłówek „artykuły prasowe” sugeruje, iż odnosi się do materiałów dziennikarskich, a nie naukowych. Można by tu zaproponować inny podział bibliografii, np. następujący: 1) Literatura przedmiotu; 2) Literatura pomocnicza, dzięki któremu zyskujemy jasny wykaz literatury na temat mediów społecznościowych, komunikacji młodzieży i depresji wynikającej z użytkowania mediów.

Należy również zauważyć, iż praca napisana jest językiem poprawnym, komunikatywnym, a przy tym zdecydowanie naukowym. Rozdziały poprzedzone są krótkimi wprowadzeniami (choć nie wszystkie – np. rozdział trzeci), co znacznie ułatwia lekturę. Brakuje tu wyrażeń potocznych i niezrozumiałych. Warto jednakże uporządkować następujące terminy: media społecznościowe, serwisy społecznościowe, portale społecznościowe (s. 20). Czy Autor traktuje je zamiennie? Pytanie to wynika z tego, że nie ma na ten temat w pracy jasnej informacji.

Podsumowując, należy wyraźnie zaznaczyć, iż w przypadku rozprawy doktorskiej Pana mgr. Mariusza Surowca pt. „Uzależnienie od mediów społecznościowych a depresja wśród młodzieży na przykładzie podkarpackich licealistów” mamy do czynienia z ważnym studium teoretyczno-empirycznym z zakresu nauk o komunikacji społecznej i mediach. Bardzo dobrze, że w ramach medioznawstwa podejmowany jest temat depresji w kontekście mediów społecznościowych. W tym miejscu pragnę szczególnie pogratulować Promotorowi dr. hab. Marcinowi Szewczykowi, prof. WSiIZ za odwagę podjęcia tej tematyki i prowadzenie Doktoranta w jej różnych wyzwaniach i trudnościach.

Kwestie do dyskusji

W kontekście przeprowadzonych badań i rozprawy doktorskiej tak przygotowanej można zadać Autorowi następujące pytania:

- 1) Na ile media społecznościowe stanowią źródło depresji bezpośrednie, pierwotnie? Inaczej mówiąc, czy rzeczywiście jest tak, że media społecznościowe są bezpośrednią przyczyną depresji? A może uzależnienie od nich stanowi przyczynę wtórną depresji w sytuacji, gdy młody człowiek mierzy się tak naprawdę z jakimiś trudnościami egzystencjalnymi spoza przestrzeni medialnej?
- 2) Jakie wytyczne zaproponowałby Pan dla zajęć i działań z edukacji medialnej, mając na uwadze współczesne trudności młodzieży, które Pan wykazał w badaniach?

Konkluzja końcowa

Biorąc pod uwagę zawartość merytoryczną, formalną oraz metodologiczną rozprawy doktorskiej Pana mgr. Mariusza Surowca pt. „Uzależnienie od mediów społecznościowych a depresja wśród młodzieży na przykładzie podkarpackich licealistów”, oceniam tę pracę pozytywnie i uznaję, że spełnia ona wymagania i warunki określone w „Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym”. Tym samym wnioskuję o dopuszczenie Pana mgr. Mariusza Surowca do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

A handwritten signature in red ink, reading "Małgorzata Laskowska", enclosed in a thin black rectangular border.

.....
dr hab. Małgorzata Laskowska, prof. UKSW